

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lausunto

1 (3)

Dnro V/39510/2024

15.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntö 9.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira) antamaan lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (jälj. vanhuspalvelulaki) muuttamisesta.

Valvira on antanut 10.7.2024 sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vanhuspalvelulain muuttamisesta (V/28579/2024). Luonnoksessa on ollut kyse samasta lainsäädäntökokonaisuudesta kuin hallituksen esityksessä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia siten, että toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Asiakasrakenteen vaatiessa mitoituksen on oltava korkeampi. Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Esityksen mukaan vuoden 2025 aikana tehtävä mitoitusmuutos olisi mahdollista tehdä ilman hakemusta ja päätöstä rekisteröinnin muutoksesta.

Valviran lausunto

Valviran näkemyksen mukaan, jos esitetty muutos vähimmäismitoituksen toteutetaan, voidaan sitä pitää riittävänä, jos toimintayksikön asiakkaat eivät ole vaikeasti muistisairaita tai muutoin hyvin vaativahoitoisia. Vähimmäismitoituksen 0,6 riittävyys kuitenkin edellyttää, että yksikön jokaisessa työvuorossa on riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä vastaamassa asiakkaiden palvelutarpeisiin. Toimintayksikön asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisten laadukkaiden palveluiden sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi mahdollista mitoituksen muutosta ei tule toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä välttämätöntä määrää vähentämällä. Lisäksi välilliseen työhön tulee resursoida riittävä henkilöstö, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat keskittyä välittömään asiakastyöhön.

Valvira pitää tärkeänä esityksessä esiintuotua näkemystä siitä, että talouden tasapainottamiseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta vähennettävä osuus ei edellytä kaikkien yksiköiden mitoituksen alentamista, vaan riittää, kun

ValviraSosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

15.10.2024

Dnro V/39510/2024

mitoitustaan keventää osa nykyään 0,65- 0,69 mitoituksella olevista yksiköistä. Hyvinvointialueilla tulisi ottaa huomioon, että esityksen mukaan tämä tarkoittaa noin kolmasosaa kaikista iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä. Valvira painottaa, että myös näissä yksiköissä tulee olla vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla vähimmäishenkilöstömitoitusta korkeampi mitoitus, mikäli asiakkaiden palvelutarve sitä edellyttää.

Esityksen vaikutuksen arviointia koskevalla sivulla 12 todetaan, että hyvinvointialueilta saadun tiedon mukaan niiden omassa toiminnassa korkea mitoitus tulee olemaan yksiköissä, joissa asiakkaiden tarpeet edellyttävät sitä. Näitä ovat esimerkiksi psykogeriatriset yksiköt ja yksiköt, joissa on haastavasti käyttäytyviä asiakkaita. Lisäksi korkeita mitoituksia on kuntoutus- ja arviointiyksiköissä ja lyhytaikaisyksiköissä. Pienet yksiköt (esimerkiksi 10 asukapaikkaa) ovat haasteellisia, koska 0,6 mitoituksella ei pystytä laskennallisesti turvaamaan riittävää henkilöstöä kolmeen vuoroon. Valvira toteaa, että edellä mainitut yksiköt ovat lähtökohtaisesti sellaisia, joissa henkilöstömitoituksen tulisi olla lakisääteistä henkilöstömitoitusta korkeampi asiakkaiden palvelutarpeiden ja toiminnan järjestämisen vuoksi. Valvira esittää huolensa siitä, että muiden kuin edellä mainittujen yksiköiden osalta esitettyä 0,6 vähimmäishenkilöstömitoitusta mahdollisesti sovelletaan kategorisesti ottamatta huomioon vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentin pääsääntöä siitä, että toimintayksikön henkilöstömäärän tulee vastata asiakkaiden palvelutarvetta ja turvata heille laadukkaat palvelut. Valvira myös tuo esiin, että kaikilla alueilla ei ole edellä kuvattuja erikoistuneita yksiköitä, joten tällöin nämä asiakkaat on sijoitettu alueen ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköihin.

Esityksen sivulla 24 todetaan, että toimintayksiköissä voidaan joutua tinkimään toimintakykyä ylläpitävästä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta mitoituksen laskiessa. Esityksessä todetaan, että palvelurakenteen muutoksella on mahdollista minimoida näitä riskejä. Valvira toteaa, että sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 c §:n 2 momentin mukaan ympärivuorokautinen palveluasuminen sisältää muun ohella toimintakykyä ylläpitävää toimintaa ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Kyseisen toiminnan tulee kuulua palvelun sisältöön määritelmänsä mukaisesti. Lisäksi vanhuspalvelulaissa sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta- ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään asiakkaan oikeudesta saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa.

Valvira painottaa aiemmassa lausunnossaan esittämänsä huolta ikääntyneiden asiakkaiden itsemääräämisoikeuteen liittyvistä haasteista. Rajoitustoimenpiteiden käytön ja kaltoinkohtelun ehkäisemisessä toimintayksiköiden riittävä, ammattitaitoinen ja pysyvä henkilöstö on yksi keskeisimmistä tekijöistä. Henkilöstön tai resurssien puute ei koskaan ole hyväksyttävä syy itsemääräämisoikeuden rajoitukselle, mikä tulee ottaa huomioon toimintayksikkökohtaisissa henkilöstömitoituksissa.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lausunto

3 (3)

Dnro V/39510/2024

15.10.2024

Esityksen mukainen vähimmäishenkilöstömitoituksen alentaminen korostaa palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnan merkitystä ja puuttumista omavalvonnassa havaittuihin epäkohtiin. Hyvinvointialueen tulee palvelunjärjestäjänä huolehtia tehtäviensä lainmukaisesta hoitamisesta ja valvoa oman palvelutuotannon lisäksi yksityisiä palveluntuottajia ja niiden alihankkijoita jatkuvasta palveluja tuottaessa. Valvira pitää hyvänä, että esityksessä korostetaan palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnan merkitystä mitoituksen riittävyyden seuraamisessa.

Valvira pitää tärkeänä esityksessä ehdotettua voimaantulosäännöstä, jonka mukaan palveluntuottaja voi tehdä nyt kysymyksessä olevan esitetyn lakimuutoksen mukaista vähimmäishenkilöstömitoitusta koskevan muutoksen ilman hakemusta ja päätöstä rekisteröinnin muutoksesta. Soteri-rekisterin tietojen ajantasaisuuden vuoksi on kannatettavaa, että muutos on kuitenkin päivitettävä valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksikköjen rekisteriin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Valvira kannattaa sitä, että muutos ja rekisteritietojen päivitys on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2025. Tämän jälkeen muutoksen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 5 §:ää ja 3 lukua.

Ratkaistu: 15.10.2024

Ratkaisija: Henriksson Markus

Virka-asema: Ylijohtaja

Esittelijät:

Porkola Niina, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.

Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lisätietojen antaminen

Asiasta antaa tarvittaessa lisätietoja lakimies Niina Porkola, puh. 0295 209 359